

Streszczenie

W roku 2021 przypadała setna rocznica urodzin Stanisława Lema, światowej sławy futurologa i twórcy literatury fantastyczno-naukowej, najczęściej tłumaczonego na obce języki polskiego pisarza. Utwory Lema, także te fabularne, są zazwyczaj mocno osadzone w interdyscyplinarnej refleksji naukowej. Wiele futurologicznych przewidywań pisarza już się spełniło – pojawiły się, na przykład, urządzenia technologiczne, których skonstruowanie antycypował. Współczesna refleksja pedagogiczna poszukuje inspiracji w bardzo różnych obszarach i tekstach kultury, jednakże zainteresowanie twórczością Lema nie jest w pedagogice zauważalne. Tymczasem wydaje się, że można odnaleźć zarówno w dorobku pisarskim autora *Solaris*, jak i szerzej – w tej egzotycznej dość dziedzinie jaką jest futurologia, wątki przydatne w refleksji nad edukacją. Miejsce na taką inspirację znalazłoby się co najmniej w problematyce podstaw wychowania technicznego, ale również, a może jeszcze bardziej moralnego, ekologicznego, a także w pedagogice ogólnej. Ponieważ fantastyka okazuje się dla wielu młodych ludzi wciąż atrakcyjnym gatunkiem i obszarem, warto przyjrzeć się jej także jako środkowi do promowania pewnych wartości, postaw.

Słowa kluczowe:

Stanisław Lem, futurologia, transhumanizm, postęp technologiczny, wychowanie dla przyszłości

Bibliografia

Borowski J., *Czarna wizja*, online: <https://www.wprost.pl/tygodnik/8843/czarna-wizja.html>, dostęp: 08.11.2021.

Case P., *Organizational Studies in Space: Stanislaw Lem and the Writing of Social Science Fiction*, „Organization” 1999, nr 6(4), s. 649-671.

Czapliński P., *Stanisław Lem – spirala pesymizmu*, „Teksty Drugie. Teoria Literatury, Krytyka, Interpretacja” 2001, nr 6 (71), s. 59-75.

Fukuyama F., *Koniec człowieka. Konsekwencje rewolucji biotechnologicznej*, tłum. B. Pietrzyk, Wydawnictwo „Znak”, Kraków 2003.

Głos Lema, M. Cetnarowski (red.), Wydawnictwo „Powergraph”, Warszawa 2013.

Habermas J., *Przyszłość natury ludzkiej. Czy zmierzamy do eugeniki liberalnej?*, tłum. M. Łukasiewicz, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2003.

Haffner P., *Stanislaw Lem: A Moralizer Who Doesn't Moralize*, „Science Fiction Studies” 2001, t. 28, nr 1, s. 149-154.

- Jarzębski J., *Lem w rękach lemologów*, „Teksty Drugie” 1992, nr 3, s. 1-4.
- Jarzębski J., *Science fiction a polityka – wersja Stanisława Lema*, „Pamiętnik Literacki” 1983, tom LXXIV, z. 2, s. 94-113.
- Jarzębski J., *Wszechświat Lema*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2003.
- Jonas H., *Zasada odpowiedzialności. Etyka dla cywilizacji technologicznej*, tłum. M. Klimowicz, Wydawnictwo „Platon”, Kraków 1996.
- Krywak P., *Fantastyka Lema: droga do „Fiaska”*, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków 1994.
- Kucharczyk Ł., *Hiob na stacji kosmicznej. O cielesności, pamięci i oniryzmie w Solaris Stanisława Lema*, „Roczniki Humanistyczne” 2020, t. LXVIII, z. 1, s. 91-113.
- Kuhn Th., *Struktura rewolucji naukowych*, tłum. H. Ostromęcka, Wydawnictwo ALETHEIA, Warszawa 2001.
- Kuszek K., *O edukacji ku przyszłości – refleksja wprowadzająca*, [w:] *Od inspiracji ku przyszłości. Wybrane zagadnienia współczesnej edukacji*, K. Kuszek, R. Chęciński (red.), Wydawnictwo UAM, Poznań 2019, s. 6-14.
- Lem S., Bereś S., *Tako rzecze...Lem. Ze Stanisławem Lemem rozmawia Stanisław Bereś*, wyd. 2, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2002.
- Lem S., *Fantastyka i futurologia*, t. 1, Wydawnictwo „Interart”, Warszawa 1996.
- Lem S., *Filozofia przypadku. Literatura w świetle empirii*, wyd. 2, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1975.
- Lem S., *Golem XIV*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1981.
- Lem S., *Maska*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1976.
- Lem S., *Planeta LEMa. Felietony ponadczasowe*, wybór W. Zemek, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2016.
- Lem S., *Rozważania sylwiczne*, „Odra” 1992, nr 4.
- Lem S., *Sława i fortuna. Listy do Michaela Kandla (1972-1987)*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2013.
- Lem S., *Summa technologiae*, wyd. 3, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1974.
- Lem, *Opowieści o pilocie Pirxie*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Białystok 1993.
- Lipiec J., *Budowanie podmiotu czyli filozoficzne podstawy edukacji*, [w:] *Wolność i podmiotowość człowieka*, Wydawnictwo FALL, Kraków 1997, s. 153-169.
- Long F., *Transhuman Education? Sloterdijk's Reading of Heidegger's »Letter on Humanism«*, „Journal of Philosophy of Education” 2017, t. 51, nr 1, s. 177-192.
- Piotrowski P., *Źródła i konsekwencje pedagogicznego optymizmu. Zarys zagadnienia*, [w:] *Edukacja w perspektywie wyzwań współczesności*, A. Harbatski, E. Krysztofik-Gogol (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016, s. 455-467.

Sobota J., *Postęp technologiczny generatorem regresu moralnego? Paradoksalne oblicza postępu w literaturze science fiction*, [w:] *Festiwal filozofii*, t. IX, *Filozofia i technika*, J. Sobota, G. Pacewicz (red.), Instytut Filozofii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2017, s. 209-221.

Suchodolski B., *Wychowanie dla przyszłości*, wyd. 3 zmienione, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1968.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 listopada 2020r. w sprawie ustanowienia roku 2021 rokiem Stanisława Lema, „Monitor Polski. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej”, 11 grudnia 2020, poz. 1181.